זוגיות ללא קניין

נתן מרדכי מורדיפר

א. מבוא

ב. הגדרות מונחים לסוגיה

ג. שיטת הרמב"ם

ד. שיטת הרמב"ן

ה. שיטת רבנו יונה

ו. שיטת הרשב"א

ז. שיטת הרא"ש

ח. סיכום שיטת ראשונים

ט. פסיקת הלכה

י. פוסקי דורנו

יא. פלגש במדרש

יב. סיכום

א. מבוא

מאמר "זוגיות ללא קניין" נכתב מתוך הבנה שבמציאות כיום ישנם קשרים רבים שמתקיימים מחוץ למערכת הנישואין כמו נישואין אזרחיים, זוג שגר יחד ללא קידושין "כדת משה וישראל" והוא רוצה לברר האם קשרים אלו מותרים מהתורה ואסורים מדרבנן[1] או שהם אסורים כבר מהתורה[2]. הדיון ההלכתי יעסוק בעניין קשרים שאינם כוללים חופה וקידושין (פילגשות) והוא יתמקד בשאלה האם התורה מתירה קיום חיי אישות במסגרת של ייחוד ללא מחויבות משפטית במסגרת של כתובה וקידושין, או שמא קשר כזה אסור מן התורה. הדיון ההלכתי בסוגיה זו נשען על שלושה מקורות מקראיים מרכזיים בתורה:

הראשון הוא האיסור בספר דברים: "לֹא תִהְיֶה קְדֵשָׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל"[3] התורה מצווה שלאיש ואישה אסור אסור לישא אנשים לא כדין. סביב פסוק זה נחלקו הראשונים[4] האם הוא כולל כל ביאה ללא קידושין או רק מופקרת לזנות.
המקור השני הוא האזהרה בספר ויקרא "אל תחלל בתך להזנותה"[5] ממנו לומדים הפוסקים את חובת האב והאישה למניעת מצבי הפקרות זוגיים.
המקור השלישי הוא מצוות העשה של הקידושין הנלמדת מהפסוק בספר דברים "כי ייקַח אִישׁ אִשָּׁה וּבָעָלָהּ"[6], המגדיר את הדרך הרשמית ליצירת קשר אישות בישראל.

מאמר זה ירצה לבחון כיצד הגדירו חז"ל והראשונים את המושגים "מופקרת לזנות", "מזדמנת" ו"פילגש", ומעמיד את המחלוקת בין הרמב"ם השיטה האוסרת פילגש להדיוט, לבין הרמב"ן, הראב"ד והרא"ש השיטות המתירות פילגש מהתורה. לבסוף, נבחן כיצד הוכרעו שאלות אלו בשולחן ערוך וברמ"א, ומהן ההשלכות המעשיות של קשרים אלו בבתי הדין הרבניים ובפסיקת האחרונים בנוגע למזונות ויוחסין.

כדי להבין את הסוגיה נרצה להקדים מונחים הברורים לנו מתוך הגדרים שאנו מכירים וידועים בעולם ומתוך כך נרצה לראות את הראשונים.

[1] הרמב"ן והראב"ד
[2] רמב"ם ספר המצוות
[3] דברים כג, יח
[4] לקמן מחלוקת רמב"ם, רבנו יונה והרשב"א
[5] ויקרא יט כט
[6] דברים כד, א

ב. הגדרות מונחים לסוגיה

כיוון שהמונחים שחז"ל השתמשו בהם שונים מההגדרות שאנו משתמשים בהם, למשל, זונה בתורה הכוונה לאישה שבא עליה מי שאסור עליה לעומת זאת היום כשאומרים זונה הכוונה לאישה שמציעה שירותי מין לאחרים. לכן נשתמש ונגדיר מונחים שונים כדי שלא יהיה בלבול.

<u>מונח ראשון</u>- **מופקרת** לזנות- אישה שאמרה שמהיום היא באופן קבוע נותנת אפשרות לשירותי מין וזנות למי שיתאים לתנאים שלה וזה הזונה שאנו מכירים היום.

<u>מונח שני-</u> **מזדמן**- בחור ובחורה נפגשו ברחוב והם החליטו לעשות מעשה יחד על סמך הפגישה יחד.

<u>מונח שלישי-</u> **פילגש**- זוג שגר ביחד- איש ואישה שגרים יחד ומקיימים חיי אישות באופן קבוע (גם אם לא גרים יחד) וזה מה שאנחנו מכירים היום "חבר וחברה". ביחס לפילגש נשתמש במונח כפי שמופיע בתורה[7].

בתחילה נעסוק האם התורה מתירה לכל אדם קיום חיי אישות במסגרת של ייחוד ללא קידושין או שמא קשר כזה אסור מן התורה?

לכך יש שלוש שיטות בראשונים. הרמב"ם, רבנו יונה והרשב"א.

ג. שיטת הרמב"ם

רמב"ם ספר המצוות:

> והמצוה השנ"ה היא שהזהירנו שלא לבא על אשה בלא כתובה ובלא קדושין והוא אמרו ית' (שם) לא תהי' קדשה מבנות ישראל [...] ולשון ספרא אל תחלל את בתך זה המוסר בתו פנויה שלא לשום אישות וכן המוסרת עצמה שלא לשם אישות.

לפי ספר המצוות, התורה אוסרת על אדם לקיים קשר אישות עם אישה פנויה ללא מסגרת של חופה וקידושין. מי שעובר על כך עובר על לאו של "קדשה". הרמב"ם מסביר שהאיסור רוצה למנוע מכך שאב ימסור את בתו או בת תמסור את עצמה. התורה עשתה הפרדה בין אונס ומפתה לבין המוסר בתו פנויה שלא לשום אישות וכן המוסרת עצמה שלא לשם

[7] סנהדרין כא ב

אישות" כדי להראות שבאונס ומפתה זה לא היה ברצון האישה\אביה ואילו באב המוסר את בתו או שמסרה עצמה זה ברצון.

מעבר לספר המצוות שראינו וההבחנה בין אונס ומפתה לבין אב שמסר את בתו או שמסרה עצמה נעמיק ונראה ביד החזקה את המקור בתורה לאיסור.

רמב"ם הלכות אישות א, ד:

> קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה ובועל אותה על אם הדרך והולך לו, וזו היא הנקראת קדשה, משניתנה התורה נאסרה הקדשה שנאמר לא תהיה קדשה מבנות ישראל, לפיכך כל הבועל אשה לשם זנות בלא קידושין לוקה מן התורה מפני שבעל קדשה

הרמב"ם פותח שקודם מתן תורה קדשה הייתה מי שמסרה עצמה תמורת שכר והיא הייתה "מופקרת לזנות"(הוכחה מתוך דברי הרמב"ם שכתב " נותן לה שכרה", "ובועל אותה על אם הדרך") לאחר מכן הרמב"ם אומר שאחר מתן תורה כל בעילה שלא לשם קידושין היא אסורה והיא הנקראת "קדשה". האיסור הורחב גם לקשר מזדמן.

מתוך דברי הרמב"ם עולה קושי וישנה סתירה. בתחילת דבריו האיסור הוא רק על מופקרת לזנות בעוד שבסוף דבריו כל קשר אישותי שהוא לא לשם קידושין הוא אסור?

כדי לענות על כך נדייק בלשון הרמב"ם שהוסיף את המילה "לפיכך"[8] שכן המילה באה להרחיב את האיסור ולומר שהאיסור אינו רק על מופקרת אלא גם על מזדמן משום שכל קשר שאינו לשם קידושין במהותו הוא כמו קדשה כי אין בו מחויבות אלא הפקרות.

ניתן לומר שלפני מתן תורה לא היו חוקים או ענייני מוסר כל הרוצה ליטול יבוא ויטול ולכן פגש אישה בשוק ורוצים שניהם בועלה. אין התחייבות, מוסרים את הגוף תמורת הכסף[9]. ואחר מתן תורה ישנה התעלות של תוספת איסור שבה מייחדים את הנפש על ידי חופה וקידושין וכל דבר אחר הוא קדשה ואסור. לכן הרמב"ם פותח במה היה קודם מתן תורה ומה צריך לנהוג אחר מתן תורה.

[8] רמב"ם אישות א.ד.

[9] דבר דומה אפשר לראות בתרבות המערב אשר בזים לכל מי שממסד עצמו בקשר נישואין בעוד הם מוכרים את הגוף והנפש לפי התאווה הרגעית שלהם.

אך ישנו קושי נוסף בדברי הרמב"ם. הרמב"ם בהלכות מלכים פרק ד הלכה ד כותב:

> וכן לוקח מכל גבול ישראל נשים ופלגשים, נשים בכתובה וקדושין, ופלגשים בלא כתובה ובלא קידושין אלא ביחוד בלבד קונה אותה ומותרת לו, אבל ההדיוט אסור בפילגש אלא באמה העבריה בלבד אחר ייעוד, ויש לו (רשות) לעשות הפילגשים שלוקח לארמונו טבחות ואופות ורקחות, שנאמר "ואת בנותיכם יקח לרקחות ולטבחות ולאופות.

הרמב"ם אומר שלמלך מותר לישא אישה פילגש ואילו להדיוט אסור. להדיוט מותר לקחת אמה עבריה משום שהמלך יכול לדאוג לפילגש שלוקח מבלי שהיא תלך לאנשים אחרים ואילו באדם רגיל לא בטוח שהוא יכול לספק את צרכיה ולכן היא תלך לאנשים אחרים.

1. הסתירה בין הרמב"ם בהלכות אישות לרמב"ם בהלכות מלכים.

הרמב"ם בהלכות אישות אומר שכל הבא על אישה לשם זנות לוקה כיוון שבא על קדשה[10], משמע שפילגש מותרת לא לשם זנות ובהלכות מלכים הרמב"ם אומר שפילגש מותרת למלך ואסורה להדיוט בכל מצב.

כדי ליישב קושי זה יש כמה אפשרויות לקרוא את הרמב"ם ולתרץ את הסתירה.

2. מייחדה לשם אישות: השגות הראב"ד ברמב"ם[11]

> אבל המייחדת עצמה לאיש אחד אין בה לא מלקות ולא איסור לאו והיא הפילגש הכתובה [...] מ"מ אין איסור לאו אלא במזמנת עצמה לכל אדם, שאם כדבריו מפתה היאך משלם עליה ממון והלא לוקה עליה אלא ודאי משהוצרכה לפיתוי אינה קדשה.

הראב"ד הבין בדברי הרמב"ם שגם אישה שייחדה עצמה לאיש יש חיוב של מלקות כיוון שקדשה היא כל אישה אשר נבעלת ללא קידושין.

הראב"ד לעומת זאת והגדיר שקדשה הינה אישה המופקרת לכל אדם ואילו אישה המייחדת עצמה למישהו היא הנקראת פילגש והיא אינה נכללת באיסור. לכן אין סתיר כי במקרה של מייחדה לשם אישות תהיה מותרת.

[10] רמב"ם אישות א.ד.
[11] השגות הראב"ד על הרמב"ם הלכות אישות א.ד

3. מייחד אישה כפילגש: הרדב"ז ברמב"ם[12]

> ולפיכך אני אומר שמה שכתב הרב בהלכות אישות לא מיירי באדם שמייחד לו אשה בביתו אלא במי שבועל אשה דרך זנות ודרך מקרה ומניחה והולך [...] אבל במי שמייחד לו אשה דהיינו פילגש [...] ואין בה לא לאו ולא מלקות ולא איסור תורה שאם היתה אסורה מן התורה לא היתה מותרת למלך. אבל איסורא דרבנן איכא ולגבי מלך או נשיא לא גזרו דאינה בושה מלטבול אבל גבי הדיוט גזרו דכיון שהיא בושה (מלטבול) לפעמים בושה מלטבול.

דעת הרדב"ז היא שאיסור של התורה ב- "לא תהייה קדשה" חל רק בביאה דרך מקרה והולך לו. אבל המייחד אישה בביתו כפילגש אינו עובר על איסור תורה והיא מותרת לחלוטין. יש הבדל בין מלך לאדם הדיוט. האיסור להדיוט הוא משום שהיא בושה מלטבול ולכן האיסור הוא מדרבנן. אך במלך היא אינה בושה מלטבול ולכן במלך מותר לישא פילגש.

ההבדל בין הראב"ד לרידב"ז הוא רק באיסור דרבנן של הטבילה, אבל במהות מסבירים את הסתירה אותו דבר.

4. בית דינו של דוד: החלקת מחוקק[13]

החלקת מחוקק מסביר שמהתורה פילגש מותרת ורק מדרבנן אסרו משום בית דינו של דוד. למלך היא מותרת משום שהגזרה הייתה על הדיוט.

בהדיוט הקשר יכול להתפרק ולכן אנו לא רוצים אותו לעומת המלך ששם הקשר היא יותר יציב ויחזיק מעמד. אצל מלך זה קבוע ולכן בית דינו של דוד לא גזרו על זה.

5. מצוות עשה: מגיד משנה ואבן האזל.

מגיד משנה אישות א, ד:

> והבא על האשה שלא לשם אישות עובר בעשה דרחמנא אמר כי יקח איש אשה ובעלה והיתה לו לאשה כשירצה לבא עליה יהיה באישות.

[12] חלק ד סימן רכה (אלף רצו)
[13] אבן העזר סימן כו ס"ק א

יש מצוות עשה של קידושין שהרמב"ם אומר שיש לישא אישה בחופה וקידושין וגם אם ההדיוט לא עבר על קדשה הוא עבר על ביטול מצוות עשה של קידושין. ואפשר לומר שהקשר לדברי הרמב"ם הוא שמלך מקיים את מצוות הקידושין או שיש לו אישה אחרת ואז אין לו מצווה כלל. ועדיין קשה מדוע למלך אין מצווה.

אבן האזל מלכים ד, ד:

> ומדאורייתא אינו חייב רק בג' דברים שאר כסות ועונה [...] ואמה העבריה לאחר קדושין ג"כ חייב בג' דברים הללו [...] דאף שפילגש היא גם כן בלא קדושין מ"מ גם בקדושין בלא כתובה אינה אשה דאיכא עשה ול"ת שלא ליקח אשה בלא כתובה ובלא קדושין.

לפילגש אין זכויות ולכן לא צריך לקדשה, לכן אדם רגיל לא יכול לקחת פילגש כי באופן הזה הוא לא ידאג לה לעומת זאת מלך בטוח ידאג לפילגש שלו משום שיש לו את היכולת לכלכל אותה.

6. סיכום פילגש בשיטת הרמב"ם

	ראב"ד	**רדב"ז**	**חלקת מחוקק**	**מגיד משנה**
להדיוט אסור פילגש	קדשה	בושה מלטבול	גזרת רבנן- ייחוד פנויה	ביטול מצוות עשה
למה למלך מותר	המלך לא יוציא את הפילגש	לא בושה מלטבול		המלך מקיים את דברי הכתובה ומכלכל את האישה

ד. שיטת הרמב"ן

לאחר שראינו את שיטתו של הרמב"ם נראה את שיטת הרמב"ן.

הרמב"ן[14] פותח בדברי רש"י[15] שהגדיר קדשה כאישה המופקרת ומזומנת לזנות, להבדיל ממי שנבעלה באקראי.
הרמב"ן מקשה שתי קושיות עיקריות על כך:

> וכן הקדש, למה יזכיר בהיותו קדש ומזומן, ואפילו הנבעל בחדרי חדרים יש בו כרת ומיתת ב"ד. ועוד שהיה ראוי שיאמר לא תהיה בכם קדשה ולא יהיה בכם קדש, כי "מבנות ישראל" "ומבני ישראל" כאלו בעם אחר ידבר.

1. מדוע הכתוב משווה קדשה לקדש? הרי הקדש ענייננו משכב זכר והוא חייב סקילה בכל מקרה בין אם הדבר נעשה באקראי ובין אם בקביעות.
2. למה נאמר "בנות ישראל" "בני ישראל"? וכי נאמר בעם אחר? הרי וודאי מדובר בעמ"י.

על קושיות אלו משיב הרמב"ן:

> והנראה בעיני בלאו הזה, כי הוא אזהרה לב"ד [...] וכן יזהיר לב"ד על הקדש.

עונה הרמב"ן שישנה אזהרה המופנית לבית דין. החיוב אינו נוגע רק לעושה המעשה, אלא מוטל על הציבור והמנהיגים למנוע מצב שבו נשים יושבות בפרשת דרכים לזנות, או שגברים עומדים מכוסי פנים כנשים לשם משכב זכר. ולכן נאמר "בנות ישראל" "בני ישראל" כלומר, בית הדין מוזהר שלא יניח מצב כזה להתקיים בעם ישראל.

בהמשך דבריו, הרמב"ן מביא את דברי אונקלוס[16]. הרמב"ן מפרש שאונקלוס מוסיף איסור על אישה לישא עבד ולאיש אסור לישא שפחה מכיוון שהם בני חורין וקידושין עמם נחשבים כמעשה זנות. ועוד שאיסור קדש הוא שלאישה אסור לישא עבד[17] מתוך כך יוצא שלדעת אונקלוס אין הבדל בין קדש לקדשה. לעומתו נראה מדברי הספרי שאומר שקדש חמור

[14] פרוש הרמב"ן, ספר דברים כג,יח.
[15] רש"על הפס' "לא תהייה קדשה מבנות ישראל" דברים כג, יח.
[16] "לָא תְהֵי אִתְּתָא מִבְּנָת יִשְׂרָאֵל לְגֻבַר עֶבֶד וְלָא יִסַּב גּוּבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתְּתָא אָמָא"
[17] מלבד הפירוש שקדש זה משכב זכור יש קדש שהוא עבד הנשוי לאישה.

מקדשה כי זה מדבר על משכב זכור והוא חייב סקילה. ועליו הזהירו בית דין על הזכר העומד באם הדרך.

והנפרדת מן הקדושה ונטמאת בזמה, נקראה קדשה.

בסוף דברי הרמב"ן הוא מבאר את המושג "קדשה" היא מלשון קדושה. הפורשת מן הזנות נקראת קדושה ומי שנפרדת מן הקדושה נקראת קדשה. הגדרת קדשה תלוי בהפקרות מוחלטת ורציפה ולא בביאה בודדת.

בתשובות הרמב"ן הוא אמר שפילגש מותרת ונראה את היסוד של ההיתר ליקח פילגש.

1. תשובת הרמב"ן[18]

הרמב"ן עונה לרבנו יונה שאסר פילגש ואומר הרמב"ן שמותר:

לא ידעתי במה יסתפקו בה דודאי מותרת היא כיון שיחדה לעצמו.

לפי דברי הרמב"ן פילגש הינה אישה שמיוחדת לאיש אחד היא נכנסת לביתו בניה קרואים על שמו אך היא לא נישאה ע"י קידושין וכתובה. וייחוד זה מבדיל אותה מהיות קדשה ומזדמן. ולכן היא מותרת מהתורה.

כדי לבסס את שיטתו הרמב"ן מביא ראיות לכך שנשיאת פילגש הייתה נהוגה ומותרת.

- כלב - "ועיפה פילגש כלב ילדה"
- גדעון - "ופילגשו אשר בשכם"
- פילגש בגבעה הכתוב מכנה את בעלה "אישה" ואת אביה "חתנו", ואותו איש עצמו אמר "כי עשו זימה ונבלה בישראל" משמע שעשו בישראל אבל הוא עצמו לא עשה. משום שפילגשו הייתה מיוחדת לו והיא הייתה מותרת לו.

מכאן נראה שפילגש מותרת מין התורה ואולי נאמר שהיא אסורה מדרבנן?

[18] שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן רפד

על זה אומר הרמב"ן בהמשך תשובתו:

> וכי באיזה מקום הוזכרה גזירה זו בתלמוד, ואיזה ב"ד נמנו עליה, ובאיזה זמן נשנית משנה זו.

הרמב"ן מקשה על עצמו מתוך מה שאמרו חכמים "כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה" אישה מותרת לאדם אם לא ברכו ברכות קידושין לפני וכאן לא מברכים כלל. עונה הרמב"ן שזה נאמר רק אם נכנסה לחופה אז חייב לברך ואסור להנות ממנה כל עוד לא ברך ובפילגש אין חופה. וכן קשה "הפוחת לבתולה ממאתים הרי זו בעילת זנות" אדם שרוצה לישא אישה חייב לקבוע לה סכום של מאתים מנה ואם לא נתן לה ובא עליה הרי זו כבעילת זנות, בפילגש לא נותן שום סכום. וכן "המקדש על תנאי" אדם שרוצה לישא אישה והוא מציב תנאי לקידושין (תתקדשי לי על מנת שתתני לי מאתים זוז) ולא נתנה לו הקידושין מתבטלים לגמרי הרמב"ן עונה על כך שאדם שביטל מצוות אלו ביטל מצוות עשה של קידושין ולכן בעילתו כבעילת זנות ולא שהביאה עצמה אסורה. לכן הרוצה לייחד אישה כפילגש ללא קידושין וכתובה הרשות בידו משום שאין חובה שקשר יתחיל בחופה וקידושין.

הרמב"ן הבין מדברי הרמב"ם "כל הבועל אישה לשם זונות בלא קידושין לוקה מפני שבעל קדשה" מדייק שרק ביאה שהיא לשם זנות הוא לוקה והיא קדשה אך פילגש שלא בא עליה לשם זנות כי ייחדה אינו לוקה. וצריך לעיין שלרמב"ן לא הייתה את הגרסה של הרמב"ם משום שהרמב"ם בהלכות אישות אמר שכל ביאה ללא קידושין לוקה מהתורה"[19] משמע שגם פילגש נכללת באיסור.

2. השגות הרמב"ן[20]

כדי להבין את היתר פילגש הרמב"ן דן בשאלה של ביאת פנויה וגדר זונה באיסור כהן מתוך הגמ' ביבמות סא:

> ר' אלעזר אומר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אמר רב עמרם אין הלכה כרבי אלעזר.

[19] "לפיכך כל הבועל אשה לשם זנות בלא קידושין לוקה מן התורה מפני שבעל קדשה"
[20] לספר המצוות לרמב"ם שורש ה ד"ה ומאלו נלמד, מהמילים "ושנו בספרא" עד המילים "נמנענו מזה מן התורה".

הגמרא ביבמות[21] דנה במי שבא על פנויה שלא לשם אישות. ר' אלעזר סובר שזה הופך אותה לזונה אך אין הלכה כמותו. לדעת חכמים, ביאה על פנויה כשרה ואינה הופכת אותה לזונה ואינה בכלל איסור "קדשה". זונה לדעת חכמים היא רק זו שנבעלה למי שאין לו בה קידושין (גוי, עבד או חייבי כריתות במיתת ב"ד).

דעת הרמב"ן היא שלא כל פנויה בביאה היא זונה. אם מסר בתו לכשר אינו בכלל הלאו אך אם מסר את בתו תמורת שכר או בהפקרות וודאי שעובר בלאו.

מכאן יוצאות הגדרות חדשות לפי הרמב"ן:

1. שתהא מיוחדת וידועה לו, זה מותר הוא
פילגש= מיוחדת - מותרת לכתחילה (כמו דוד המלך).

2. כי הבא על האשה בפגיעתו בה והלכו להם
מזדמן- מזדמן לא אסור מהתורה אבל זה אסור משום שבגלל זה הארץ מתמלאת זימה.

3. במוסר את בתו למי שאין לו אישות בה
היא הנקראת קדשה - אישה המפקירה עצמה לכל או ביאה עם מי שאסור עליה מהתורה ללא קשר לקידושין.

> ושמא נפרש שיהיה ולא תזנה הארץ מניעה מזה שיאמר לא תעשו שתזנה הארץ ותמלא זמה כי הבא על האשה בפגיעתו בה והלכו להם לדרכם אף על פי שאין זו הביאה זנות אבל היא מביאה את הארץ לזנות ולהמלא זמה.

הרמב"ן מסיים את דבריו בפס' שהתחילו דבריו: התורה מצווה "ולא תזנה הארץ" הציווי הוא ציווי כללי. גם הבא על הפנויה הוא מעשה זנות והתורה אוסרת אותו משום שהיא ממלאת את הארץ בזימה. לכן לדעת הרמב"ן זהו איסור דאורייתא גם אם הוא לא בכלל האיסור של "קדשה".

[21] יבמות סא,ב

3. ברכי יוסף[22]

הברכי יוסף מרחיב את גדר "הבא על הפנויה מתוך דברי הרמב"ן וגזרת דוד המלך. הברכי יוסף פותח בדברי הריטב"א הקובע שאף שדוד גזר על הפנויה, מותר לאיש לבוא על פילגשו משום שהיא דומה במקצת לאשת איש כיוון שמיוחדת לו. אך אם בא אדם אחר על פילגש חברו אינו חייב מיתה שכן אינה אשת איש גמורה.

לעומת דברי הריטב"א הרדב"ז והריב"ש מקשים וטוענים שפילגש נאסרה בייחוד משום שאין לה קידושין גמורים וכל אישה ללא חופה וקידושין נחשבת כפנויה ואין חילוק בין ייחוד אקראי לייחוד קבוע והיא נאסרת משום ייחוד. הריב"ש מחזק זאת בכך שמדוד המלך לא מצינו פילגשים בכתוב מה שיכול להעיד על כך שבוטל ההיתר לישא פילגש. הברכי יוסף דוחה את דברי הריב"ש ומוכיח מדברי הימים שרחבעם נשא פילגשים ובכך מוכח שגם לאחר דוד המלך נשאו פילגשים. מתוך כך פסק ר' דוד בונפיד כמו הראב"ד שמלך רשאי לישא פילגשים בנוף לנשים שהותרו לו. הר"ן מוכיח זאת מהגמ' בסנהדרין. אך לפי דברי הרמב"ם פילגשים נאסרו מעבר לשמונה עשרה נשים שהותרו למלך ורחבעם עשה לא כדין.

לסיכום דברי הרמב"ן, איסור קדשה אינו מכוון לאדם הפרטי אלא הוא אזהרה לבית הדין שלא יאפשר מציאות של הפקרות בישראל. קדשה היא שהפקירה עצמה לכל או שנבעלה במי שאין לה בו קידושין.מכאן שביאה אקראית אינה נכללת בלאו קדשה. לכן פילגש שייחדה עצמה לאיש אחד מותרת מהתורה.

ה. שיטת רבנו יונה[23]

לדעת רבנו יונה הדעה היא הפוכה לגמרי מהרמב"ן ופילגש אסורה גם מהתורה.

שהתורה אומרת "אל תחלל בתך" ו- "מלאה הארץ זימה" היא מתכוונת לכך שישנה אחריות על האב שלא למסור את בתו ללא קידושין וכל קשר שאינו לשם קידושין הוא אסור מהתורה. והוא מביא זימה על הארץ.

פילגש מותרת למלך משום שאימתו מוטלת על הבריות ולכן לא יבואו עליה אחרים אך באדם הדיוט שאימתו לא מוטלת אז אחרים יכולים לבוא עליה ולכן אסרו. למלך התירו פילגש והיא מתייחדת לו ובאדם רגיל הצריכו ברכת נישואים ואם לא היא אסורה עליו "כלה בלא ברכה

[22] אבן העזר סימן כו, א.
[23] ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג אות צד – צה

אסורה עליו כנידה" משמע מכאן שרבנו יונה הוא כמו הרמב"ם שכל ביאה לא לשם קידושין היא אסורה[24]

בהמשך רבנו יונה כותב בעניין מזדמן (פנויה):

והבא על הפנויה פעם אחת דרך מקרה לוקה מכת מרדות מדברי סופרים[25].

ואיך אמרנו מקודם שזה דאורייתא וכאן זה דרבנן? ועוד שלדברי הרמב"ם זה כלאו קדשה ואיסור מהתורה?

רבנו יונה לומד זאת ממקור אחר ברמב"ם: הרמב"ם למד איסור פנויה מהפס' "לא תהייה לך קדשה" ואילו רבנו יונה לומד זאת מהפס'" אל תחלל בתך".

מאיסור קדשה רבנו יונה לומד שזו המופקרת לכל. ומאל תחלל בתך והתוצאה היא מלאה הארץ זימה זה בשאר המקרים שאין קידושין. כל זמן שהבת מזנה תחת אביה אז האבא לוקה וכאשה מזנה שלא תחת אביה הבועל לוקה מדברי סופרים משום שלא עבר על לאו מהתורה אך עבר על טעם הלאו.

ו. שיטת הרשב"א[26]

הרשב"א מחמיר גם הוא והדבר עולה מתוך תשובתו.

הובא לרשב"א מקרה מזדמן בו ראובן הכניס לביתו את דינה באישור הוריה. מאחר ולא היו לראובן ילדים מאשתו הוא פיתה את דינה ונתעברה. כשנודע הדבר ראובן קידש אותה ולאחר מכן נתן לה כתובתה. ונשאלה שאלה האם הבן של דינה כשר בקהל או לא?

תחילה הרשב"א דן בדין הוא אומר שהדבר אסור ומכוער.

הוא אסור כיוון שכתוב "לא תהייה קדשה" ו "לא תחלל את בתך" ויש בהם איסור דאורייתא.[27]

[24] הלמידה מהפסק שונה: טעמו של הרמב"ם היה "לא תהייה קדשה" טעמו של רבנו יונה "לא תחלל בתך".
[25] שערי תשובה לרבנו יונה שער ג אות צד-צה
[26] חלק ד סימן שיד
[27] מביא פסוק לשיטתו של הרמב"ם- לא תהייה קדשה" ומביא את המקור של הרמב"ן "לא תחלל בתך".

מכוער- בשעת המעשה הוא לא היה נשוי לה והוא לא רצה להשיאה הוא רצה שהיא תוליד לו ילד ורק לאחר שנכנסה להריון הוא רצה לשאת אותה. בביאה בודדת אדם לא מבטל מצוות קידושין אבל ביאה כזו היא מכוערת ולכן הרשב"א מביא את דברי הרמב"ם שקודם מתן תורה היה פוגש אישה בשוק רצו בועלה ולאחר מתן תורה אם רצה לישא אישה חייב לקדשה. וראובן לא רצה לישא אותה ולכן לא התחייב במצוות קידושין ולכן הדבר מכוער[28].

לעניין פילגש כותב הרשב"א משתנה תורה נאסרה גם היא. והגדר שלה הוא כמו קדשה שכתוב "לא תהייה קדשה" ו "לא תחלל בתך" ובירושלמי דייקו שכל קשר שהאב שולח את בתו או הבת מוסרת עצמה שהוא לא בשביל קידושין הוא בכלל הלאו. וכך כוונתו של הרמב"ם. הרא"ש מביא את דברי הספרי שבזמן שאדם מייחד לו פילגש ויודעים למי שייכים הילדים המעשה אינו נחשב כמעשה זימה לעומת רבנו יונה שאומר שכל קשר שהוא לא לשם אישות הוא נכלל באיסור "מלאה הארץ זימה".

ז. שיטת הרא"ש[29]

לעומת הרשב"א והברכי יוסף הרא"ש הקל בכך שהבא על הפילגש קיים מצוות פריה ורביה.

כי פריה ורביה היינו קיום המצוה ואם לקח פלגש וקיים פריה ורביה אינו מחוייב לקדש אשה.

כאשר אדם לוקח פילגש ובא עליה הוא מקיים את מצוות פריה ורביה למרות שלא נשא אותה בקידושין. מכאן הוכחה לכך שאין מצוות קידושין ופילגש מותרת מהתורה ואסורה מדרבנן.

[28] לכן הרשב"א הביא את לשון הרמב"ם "קודם מתן תורה" לומר לך שקודם מתן תורה המציאות היא מציאות של שוק ולאחר מתן תורה יש סדר וחייב קידושין.
[29] כתובות פרק א סימן יב:

ח. סיכום שיטת ראשונים

	פילגש	**מזדמן**	**מופקרת**
רמב"ם	מותר למלך אסור להדיוט	אסור משום קדשה	אסור משום קדשה
רמב"ן	מותר	נמנעו מזה מהתורה	אסור משום קדשה
רבנו יונה	מותר למלך אסור להדיוט משום "מלאה הארץ זימה"	אסור מהתורה משום "מלאה הארץ זימה" ולוקה מלקות	אסור משום קדשה
רשב"א	אסור משום "לא תהייה קדשה" ו "אל תחלל בתך"	אסור משום "לא תהייה קדשה" ומשום "אל תחלל בתך" ומשום "מלאה הארץ זימה"	אסור משום "לא תהייה קדשה" ומשום "אל תחלל בתך" ומשום "מלאה הארץ זימה"

ט. פסיקת הלכה

1. דין פילגש

טור[30]

> אין האשה נחשבת אשת איש אלא על ידי קדושין שנתקדשה כראוי אבל אם בא עליה אדם בלא קידושין לשם זנות לוקה משום לא תהיה קדשה והיא זונה האמורה בתורה.

הטור פוסק כדברי הרמב"ם באדם הבא על אישה ללא קידושין לשם זנות היא הזונה האמורה בתורה. והדבר קשה משום שראינו שפילגש ומזדמן כן מותר ואיך הטור אומר שגם בזה חייב מלקות? ותירצנו שכוונת הטור היא לפסוק "לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית ה'..." כלומר שאסור להביא למקדש כסף שהגיע ממעשה מגונה של ביאה תמורת כסף בפנויה. ויש הבדל במעשי הזנות. הזונה שהתורה אסרה על הכהן היא אשר נבעלה בביאה לא כשרה (עמוני ומואבי) הזונה שהתירה התורה לכהן הינה זונה אשר נבעלה לישראל.[31]

> וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל בתשובה פנויה המשרתת בבית ראובן [...] כופין אותו להוציאה מביתו שדבר ידוע שהיא בושה לטבול ונמצא שבועל נדה.

בדין פילגש פוסק הטור כדברי הרא"ש בתשובה שאסור והוא חייב להוציאה מביתו משום שהיא בושה מלטבול. כלומר לדעת הרא"ש אפשר לקיים מצוות פריה ורביה בפילגש והיא אסורה משום שהיא בושה מלטבול כיוון שאם תבוא לטבילה שהיא אינה נשואה ישאלו אנשים אם היא נשואה לו או רוצה להינשא לו והיא תתבייש.

שו"ע[32]

> אין האשה נחשבת אשת איש אלא על ידי קדושין שנתקדשה כראוי אבל אם בא עליה דרך זנות, שלא לשם קדושין, אינו כלום [...] אלא אדרבא כופין אותו להוציאה מביתו.

[30] אבן העזר הלכות קידושין סימן כו

[31] במקרה בו אדם האסור(עמוני ומואבי) אז האישה נאסרת על הכהן משום שאין שום פוטנציאל לקידושין והיא התחללה לגמרי בעצם הביאה של האדם הפסול ואין תיקון שיכולה לעשות. לעומת זאת במקרה שאדם כשר בה עליה אז האישה בגדר מופקרת אבל היא יכולה לחזור בתשובה או להתקדש לאותו אדם ואז היא תהייה מותרת לכהן כי לא התחללה לגמרי.

[32] אבן העזר קידושין סימן כו סעיף א

השו"ע פוסק כדברי הטור שאם בעל שלא כדרך קידושין אינו כלום ולא פסק אם האיסור הוא מהתורה או מדרבנן אך כופין אותו להוציאה.

הרמ"א כתב:

> דבודאי בושה היא מלטבול, ובא עליה בנדתה (טור). אבל אם מייחד אליו אשה וטובלת אליו, יש אומרים שמותר והוא פלגש האמורה בתורה (הראב"ד וקצת מפרשים). וי"א שאסור, ולוקין על זה משום לא תהיה קדשה (דברים כג, יח) (הרמב"ם והרא"ש והטור).

הרמ"א פותח בטעם שהטור אומר שהיא בושה מלטבול. הרמ"א מחלק בפילגש ואומר שיש מפרשים שאומרים שמותר ויש מפרשים שאומרים שאסור וחייב מלקות.

בדקדוק דברי הרמ"א נראה בסוגריים שיש מפרשים שמתירים ובראשם ראב"ד בדין פילגש האמורה בתורה ויש מפרשים שאוסרים הרמב"ם הרא"ש והטור שטעם הוא בדין קדשה. ונראה שיש סתירה בדברי הרא"ש והטור כי ראינו לעיל שהרא"ש והטור אמרו שפילגש מותרת מהתורה?

ניסינו לתרץ שהמפרשים שהובאו בדברי הרמ"א בסוגריים פסקו הלכה ולא דנו בטעם הדין. טעם הדין של האוסרים הוא טעמו של הרמב"ם לעצמו ולא טעמם של הרא"ש והטור.

<u>ים של שלמה[33]</u>

המהרש"ל מרחיב ומסייג את גדרי כפיית בית הדין להוצאת הפילגש, ומקשר זאת לתקנת חרם דרבינו גרשון.

> דין במקום שנתפשט חרם רבינו גרשון מאור הגולה שלא לישא אשה על אשתו, ק"ו שלא ישא פילגש, ואף במקום שלא נתפשט חרם רבנו גרשום מאור הגולה, אין להתיר לישא פילגש, ומ"מ היכא דכבר עבר ונשא, אין בידינו כח להוציאה ממנו, במקום דליכא תקנות רבנו גרשום מאור הגולה, ולכתחלה ראוי לגזור ולהחמיר על זה, ומי שיעבור על זה אח"כ, יש כח ביד ב"ד להוציאה ממנו בע"כ, וליסר אותם בשוטים.

[33] מסכת יבמות פרק ב סימן יא

במקום שבו פשט חרם דרבינו גרשון המונע נשיאת אישה שנייה, חל איסור מוחלט לישא אישה שנייה וק"ו פילגש, ואף במקומות שבהם החרם לא התפשט אין להתיר זאת לכתחילה. עם זאת בדיעבד אם אדם כבר עבר ולקח פילגש במקום שאין בו את תקנות החרם אין לבית הדין כוח להוציאה ממנו בעל כורחו. וראוי לבית הדין לתקן גזירה מיוחדת ולהחמיר בנושא מכאן ולהבא כך שמי שיעבור על תקנת בית הדין החדשה בעתיד יהיה בסמכות בית הדין להוציא את הפילגש ממנו בכפייה ולייסר את העוברים על הלאו של בית בשוטים.

2. חובת האב במזונות בנו מפילגש

לאחר שראינו שאדם הבא על אישה מקיים בכך מצוות פריה ורביה נראה שאותו אדם חייב לזון את הוולד שנולד לו מאותה הביאה. בבית יוסף[34] כתב:

> מדברי הרא"ש בתשובה כלל י"ז סימן ז' נראה בהדיא דמי שבא על הפנויה וילדה ממנו בן או בת חייב לזונם וכן כתב הריב"ש בתשובה סימן מ"א ומיהו כתב דהני מילי כשהוא מודה שהולד ממנו אבל אם אינו מודה בכך אפילו נודע שבא עליה והיא טוענת בריא שהיא מעוברת ממנו כיון שאינו מודה לה בזה הרי איפשר שנתעברה מאחר דכי היכי דאפקרה נפשה לגביה אפקרה נפשה לגבי אחריניה.

לפי דברי הבית יוסף הבא על הפנויה, נתעברה וילדה, האב חייב לזון ולפרנס אותם. הריב"ש מסייג זאת למקרה בו הבועל מודה שהוולד ממנו אך אם אינו מודה אינו חייב לכלכלם. גם אם האישה תאמר שנבעלה ממנו פטור משום שאם היא הפקירה עצמה לו אולי הפקירה עצמה לאחרים ונתעברה מהם. וכן פסק בשו"ע[35].

י. פוסקי דורנו

פסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל[36]

בדיון שהגיע לבית הדין תבעה אם דמי מזונות עבור בנה. הנתבע כפר בכך שהוא אבי הבן וטען כי האם זנתה עם אחרים למרות שלא היה עדים ולא היה חשד לדבר. הנתבע הודה כי קיים עמה יחסים קבועים בבית אביה כדין פלגש.

[34] אבן העזר סימן עא
[35] אבן העזר עא, ד
[36] חלק ט פס"ד המתחיל בעמוד 307

בפסיקת בית הדין נקבע כי הילד כשר והוא בחזקת בנו של הנתבע מדין דאורייתא ומדין דרבנן. על האב לשלם מזונות מיום שהבן נולד. ועוד נפסק שעל הנתבע לישא את האישה כדת משה וישראל.

משפטי שאול[37]

הגיע מקרה בו איש ואישה היו גרים יחד והיו ידועים בציבור ודבר זה יוצר גדר הלכתי חדש. הם אינם נשואים והגדר שאמור להיות הוא כפנויה אך ההתייחסות ההלכתית אליהם תהיה כמו לאישה נשואה.

בעוד שהשולחן ערוך פוסק שפנויה המיוחדת לאיש אינה נאמנת ללא הודאתו, הרב ישראלי מחלק ומסביר שהדבר נאמר רק על קשר חשאי הנעשה "במטמוניות" מחמת הבושה. לעומת זאת בקשר גלוי חלה שיטת הרא"ש שאמר המגורים הקבועים מבססים חזקה "רוב בעילות אחר הבעל" והילד הוא מהאיש.

מתוך כך נפסק כדברי הרא"ש כי הולד נחשב בנו הוודאי מן התורה לכל ענייני היוחסין, היבום והחליצה כיוון שהיא המיוחדת לו. אך לעניין מזונות לא הכריע באופן מוחלט.

שו"ת באהלה של תורה[38]

בשאלה שנשאל הרב יעקב אריאל "אישה יהודיה נישאה לבעל יהודי בנישואין אזרחיים בחו"ל לאחרונה היא החליטה לחזור בתשובה עלתה ארצה ורוצה להשפיע על בעלה לחזור בתשובה כמותה. האם מותר להם לדור יחד כזוג נשוי עד שיעלה בידה לשכנעו לקדשה בקידושי תורה כדת משה וישראל?

לדעת הראב"ד והראשונים הזוג עובר בביטול מצוות עשה ואיסור מדרבנן וגם לדעת הרמב"ם שאסר הם לא עוברים בלאו מהתורה. הרב יעקב אריאל אומר שהאישה עוברת על איסורים אלו רק באופן זמני עד שיעלה בידה לשכנע את בעלה שישוב בתשובה גם הוא. ומצינו שבעל תשובה אינו צריך לחזור בתשובה בבת אחת[39] אלא קמעא קמעא. ולכן יכולה לדור עימו עד שנה כדי לראות אם הוא חוזר בתשובה ומתקרב לתורה ולמצוות ולהמשיך לחיות עימו ואם תראה שהוא לא מתכוון לחזור בתשובה ולשמור מצוות כהלכה עליה לשקול כיצד היא יכולה להמשיך לחיות עימו.

נלע"ד שזה דומה למלך משום שהזוג נישא בנשואין אזרחיים והראה בכך שהם רוצים לחיות יחד בטווח הרחוק ולכן יהיו מותרים כי היא לא בושה מלטבול.

[37] משפטי שאול סימן א

[38] חיי אישות ללא קידושין במהלך חזרה בתשובה עמ' 368

[39] בבא קמא פ\א "ת"ר: רועה שעשה תשובה, אין מחייבין אותו למכור מיד, אלא מוכר על יד על יד"

שו"ת נודע ביהודה[40]

נשאלה שאלה על אדם שזומן להיות עד בגט ולאחר מכן נודע שלפני שנים יצא עליו קול שזנה עם אלמנה פנויה שהרתה לו ולאחר מכן לקח אותה לאישה ומאז לא יצא עליו שום שמץ בדבר. וצריך להכריע האם הוא כשר לעדות או שמא יש לפוסלו שחשוד על העריות והגט נכתב בדיעבד?

לגבי חשש נידה: הטור אומר בשם הרא"ש שאולי יש לחשוש שמא בא על האלמנה בזמן שהייתה נידה, ואז הוא פסול מן התורה והיה צריך לכפות עליו להוציאה כי היא מתביישת לטבול ובכך עובר על הלאו. הנודע ביהודה דוחה זאת ומסביר שהחשש שנאמר בראש"ש הוא רק סייג שמא בעתיד תראה דם, אך לגבי העבר היא מוחזקת כטהורה מן התורה עד שיוכח אחרת. עוד מסביר כי כיוון שלא עבר זמן רב ממות הבעל הראשון ועד להתעברות, אנו מניחים שהיא לא פירסה נידה בינתיים, ולכן אין להחזיק את העד כמי שעבר על איסור נידה מדאורייתא. לכל היותר מדובר בחשש דרבנן בעלמא, ובדיעבד אין בכוחו של פסול מדרבנן לפסול גט שנחתם וכבר ניתן לאישה.

חשש קדשה: ואולי נאמר שהוא פסול משום שבא על קדשה, שכן כתוב "לא תהיה קדשה". אולם ראינו שההלכה היא כדברי הראב"ד והרמב"ן שלאו קדשה קיים רק באישה המופקרת לכול, ואין איסור בפילגש המיוחדת לאדם אחד כמו במקרה שלפנינו. אף שהרמ"א החמיר והוכיח ממסכת גיטין שיש איסור בפנויה ללא קידושין, להלכה הרמב"ן והראב"ד מקלים בזה וסוברים שזה רק במופקרת. ועוד, בהלכות עדות נאמר שאדם לא נפסל לעדות אלא אם עבר עבירה שפשטה בישראל כאיסור גמור, ומכיוון שהציבור הרחב מכיר שפילגש חיה ללא חופה וקידושין ואינה נחשבת לקדשה – אין להחזיק את העד כרשע. לפיכך, העד אינו מוגדר כחשוד על העריות מאף כיוון, ועדותו על הגט נשארת כשרה לחלוטין ללא שום מיחוש.

שו"ת תעלומות לב[41]

הגיע מקרה בו הגיע אדם לבית הדין בטענה שאשתו נעלמה במשך כמה שנים ארוכות והוא אינו מצליח לגרשה. בית הדין הקל לו לקחת אישה כדין שלוקח אדם פילגש. אך בית הדין פסק שאין לקחת אישה כפילגש לכתחילה.

[40] מהדורה תנינא אבן העזר סימן קלב
[41] חלק ג סימן לב.

יא. פלגש במדרש

ויקרא רבה (וילנא)[42]

> אתה מוצא שאין הקדוש ברוך הוא נגלה על האומות העולם אלא כאדם שבא מארץ רחוקה כמה דתימר מארץ רחוקה באו אלי אבל נביאי ישראל מיד וירא ויקרא, א"ר יוסי אין הקדוש ברוך הוא נגלה על אומות העולם אלא בלילה.

ההתגלות של ה' לאומות העולם נעשית בלילה ובהסתר כמשל ל"אדם הבא מארץ רחוקה" מה שמראה על יחס ארעי ומרוחק. לעומת זאת לעמ"י ה' נגלה באור יום ומיד. וזה מה שאומר ר' יוסי שלאומות העולם הקב"ה נגלה בלילה שזה זמן הסתר ולעמ"י נגלה ביום שזהו זמן גלוי.

באור הגר"א[43]

> אלא אדרבה כופין אותו להוציאה מביתו". כמש"ו דודאי בושה וכו' כמ"ש בב"ר פרק נ"ב ובריש ויקרא רבה משל למלך כו' וכשהוא הולך אצל פלגשו הולך במטמוניות כו'.

אם אדם מייחד לו פילגש כופין אותו להוציאה והגר"א מביא טעם לדבר שהיא בושה מלטבול. מלך שיש לו אישה ויש לו פילגש. בא לאשתו בפהרסיה ולא מתבייש בה לעומת זאת שהוא בא לפלגשו הוא בא בהסתר כי מתבייש בה. ה' מגיע לעמ"י בגלוי ואילו לאומות מגיע בהסתר.

רב צדוק[44]

> ותמנע היתה פלגש לאליפז שענין הפלגש הוא שבא עליה במטמוניות כי לא נאה שתהיה אשתו בגלוי.

תמנע הייתה פילגשתו של אליפז והיה בא עליה בסתר משום שזה לא היה ראוי שיבוא עליה בגלוי משום שהיא אינה אשתו.

[42] פרשה א סימן יג (פרשת ויקרא)
[43] אבן העזר סימן כו ס"ק ד
[44] רסיסי לילה אות מב.

יב. סיכום

סוגיית הפילגש בוחנת את גבולות הלגיטימיות של קשר זוגי המבוסס על ייחוד ללא חופה וקידושין, כאשר ההכרעה תלויה ישירות בפרשנות הפסוקים וגזירות חכמים.

לשיטת הרמב"ם וסיעתו, הפסוק "לֹא תִהְיֶה קְדֵשָׁה" אוסר מהתורה על אדם הדיוט לקיים קשר אישות קבוע או מזדמן ללא קידושין, בנוסף הוא מבטל גם את מצוות העשה "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה". היתר פילגש הותר למלך בלבד בשל מעמדו ויכולתו הכלכלית. לעומת זאת, לשיטת הרמב"ן, הראב"ד והרא"ש, הלאו של קדשה מתייחס אך ורק למופקרת לזנות ואילו פילגש המיוחדת לאיש אחד מותרת מן התורה לחלוטין ואף מאפשרת לקיים מצוות פריה ורביה. פוסקים אלו מסבירים כי האיסור להדיוט להחזיק פילגש אינו איסור עצמי מהתורה אלא נובע מחששות מעשיים מדרבנן שבושה מלטבול דבר המוביל לאיסור נידה, או מכוח גזירת בית דינו של דוד שנועדה למנוע את קיומו של הפסוק "וּמָלְאָה הָאָרֶץ זִמָּה".

להלכה השולחן ערוך פוסק שכופין את האיש להוציא את הפילגש מביתו בעוד הרמ"א מביא את דעת הראב"ד המתירה זאת אם היא מיוחדת לו וטובלת כראוי. בבית הדין הרבני ובפסיקת האחרונים (כפי שביאר הרב ישראלי) נקבע כי למרות האיסור ההלכתי לכתחילה על קשר פנויה הרי שבדיעבד מגורים משותפים וגלויים יוצרים חזקה אבהית מוחלטת מן התורה ("רוב בעילות אחר הבעל") המחייבת את האב במזונות ובאחריות לכל ענייני היוחסין.